

Examenul național de bacalaureat 2022
Proba E. b)

Limba și literatura maghiară maternă

BAREM DE EVALUARE ȘI DE NOTARE

Filiera teoretică – Profilul real; Filiera tehnologică;

Filiera vocațională – Toate profilurile (cu excepția profilului pedagogic)

Varianta 5

- **Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.**
- **Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele precizate explicit în barem. Nu se acordă fracțiuni de punct.**
- **Se acordă zece puncte din oficiu. Nota finală se calculează prin împărțirea la zece a punctajului total acordat pentru lucrare.**

I. TÉTEL **(30 punct)**

a. Címértelmezés **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz *5 pont* (pl. Témamegjelölő cím, a vers beszélője visszatekint a mögötte álló évekre, számbaveszi életét, sorsát; az „*én is éltem*” múlt idejű megszólalás szerepe; létösszegző vers, filozófiai költemény, amelyben a lírai én kudarcok sorozataként értékeli a maga mögött hagyott néhány évtizedét: a boldogság „*nem ismert idegen*”, az álmok „*eltűntek, szétfoszoltak*”; a költemény fő motívumai: sajka, örömök ki nem ürített pohara, vaskorlát, széthulló rózsa, hálójába gabalyodott vad stb.), érvényes, de csak részben kifejtett válasz *4 pont*, részben érvényes, kifejtett válasz *3 pont*, részben érvényes, részben kifejtett válasz *2 pont*, kísérlet a válaszadásra *1 pont*.

b. A beszédhelyzet jellemzői **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz *5 pont* (pl. A versbeszéd személyes, közvetlen megnyilatkozás, én-beszéd, egyes szám első személyű beszédmód, szubjektivitás; monológyszerű számvetés a lezártnak tekintett életről; csupa tétovaság, csupa kérdés a megszólalás stb.), érvényes, de csak részben kifejtett válasz *4 pont*, részben érvényes, kifejtett válasz *3 pont*, részben érvényes, részben kifejtett válasz *2 pont*, kísérlet a válaszadásra *1 pont*.

c. A romantikus ellentétpárok értelmezése **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz *5 pont* (pl. A lírai én felidézett kudarcait romantikus ellentétpárokba sűrítette; romantikus ellentét feszül vágy és valóság között; pozitív és negatív képzeteket jelölő motívumok szembeállítás; „*sírni*”–„*nevetni*”: gyermek- és fiatalkori szenvedései egy mondatban összefoglalva, a nevetéshez a sírás emléke társul; az „*ifjuság szép kertje*” eszébe juttatja a vaskorlátot, amely őt kizárja ebből a kertből; a rózsa-toposz az élet boldogabb, tartalmasabb, értékesebb dolgainak jelképe, itt mindez széthullóban van, már hervad, hullatja szirmait, mert későn nyúlt utána; szomorú tapasztalat, a megkésetttség érzése; a boldogságkeresés és -kerülés ellentmondása, az örömtelen élet kifejezője; „*függetlenség*”–„*lánc*” ellentéte: a függetlenséghez a rablánc fogalmát társítja, egyéni és nemzeti tragédia; a jövővel kapcsolatos tervei légvárnak, meg nem valósult ábrándoknak bizonyultak: „*köd*”, „*füstgomoly*”; a „*Nem valék erős meghalni, Mikor halnom lehetett/Nem vagyok erős hurcolni/E rámszakadt életet*” gondolat tragikuma, a bátor halál és élni kényszerülés feszültsége stb.), érvényes, de csak részben kifejtett válasz *4 pont*, részben érvényes, kifejtett válasz *3 pont*, részben érvényes, részben kifejtett válasz *2 pont*, kísérlet a válaszadásra *1 pont*.

d. Az elégia jellemzői **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz *5 pont* (pl. Közvetlen hangú alkotás, személyes válságról árulkodik; a költemény mélyen emberi érzéseket szólaltat meg a csendes beletörődés hangján; rezignáció; az „*emberélet útjának felén*” járt költő úgy szólal meg, mint aki élete végére ért: „*Én is éltem*”; számvetés az életéről, sorsáról; az „*örömök ki nem ürített pohara*”, a „*vaskorlát*” motívum az élet kudarcaként való értelmezése; irónia stb.), érvényes, de csak részben kifejtett válasz *4 pont*, részben érvényes, kifejtett válasz *3 pont*, részben érvényes, részben kifejtett válasz *2 pont*, kísérlet a válaszadásra *1 pont*.

e. A vers hangulata **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz *5 pont* (pl. Hangulata elégikus, szomorú, pesszimista, rezignált a kudarcra ítélt élet miatt; letargikus hangulatú számvetés az életről; keserűség és illúziótlanság; melankolikusság, ironizál önmagán; beletörődés; reménykedő, bizakodó hangulatú befejezés stb.), érvényes, de csak részben kifejtett válasz *4 pont*, részben érvényes, kifejtett válasz *3 pont*, részben érvényes, részben kifejtett válasz *2 pont*, kísérlet a válaszadásra *1 pont*.

Helyes fogalomhasználat, nyelvi igényesség, helyesírás

5 pont

Logikus gondolatmenet, részben helyes fogalomhasználat, helyesírás 4 pont, helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, helyesírás 3 pont, logikus gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, helyesírás 2 pont, töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, helyesírás 1 pont.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

II. TÉTEL

(30 pont)

1. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése. Minden helyes társítás 1 pontot ér. Több társítás esetén a válasz érvénytelen. Helyes válaszok:

Gárdos Péter	<i>A Szamárköhögés, A porcelánbaba, Az igazi Mikulás és a Tréfa</i> című film rendezője.
Röfi	<i>A legyenek ura</i> című regény szereplője.
Bíró Zsuzsa	<i>A Tréfa</i> című film forgatókönyvírója.
Weigl	Gárdos Péter filmjének szereplője.
Wittman-fiúk	Csáth Géza novellájának és Szász János filmjének szereplői.

5 pont

2. Nyelvi elemek értelmezése. Minden helyes értelmezés 1 pontot ér. Lehetséges válaszok: elviszik a balhét – garantálják a sikert, századfordulós szirup – a századforduló mesterkéltén idealizált világa, eminens lúzer – jól tanuló vesztes/önmegvalósításra alkalmatlan diák, szívatás-dramaturgia – a kitolás/megalázás/bullying törvényszerűségei/forgatókönyve/szabályrendszere, erkölcsi támasz – morális alap/segítség

5 pont

3. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése, szövegömörítés. Rövid válasz megfogalmazása a következő részletből vett információk alapján: *A forgatókönyvíró Bíró Zsuzsa azonban semmit nem bízott a véletlenre: nem elégedett meg a vibrálóan feszült irodalmi alapanyaggal, az iskolai szívatás-dramaturgia sikerreceptjével, hanem két tanáregyéniség, két elv ütköztetésének áldozataivá tette a világháború árnyékában vergődő fiatalokat. Az újonnan érkező testneveléstanár, a humortalan és vaskalapos Weigl atya száll szembe a hetedikesek osztályfőnökével, Zoltán atyával és annak liberálisabb nézeteivel, aki az egyre inkább elfajuló eseményekben csak diákcsínyt lát. Zoltán atyát azonban elvakítja saját tragikus sorsának fájdalma: mivel ragaszkodott bokszoló fivérének bostoni fülműtétéhez, magát okolja azért, hogy a Titanicon utazó öcs a jégtáblák közt lelte halálát. Az önmagával meghasonló pap képtelen megvédeni osztályát a rivális zsarnokoskodásától, a két tanár igazi tusája (sajnos) elmarad, és az erkölcsi támasz nélkül hagyott kamaszok között Weigl aljas eszközökkel egyre vadabb indulatokat szít, melyek szükségszerűen tragédiába torkollnak.* Érvényes, a szöveg információit felhasználó, teljes válasz – 5 pont, érvényes, de csak részben kifejtett válasz – 4 pont, részben érvényes, kifejtett válasz – 3 pont, részben érvényes, részben kifejtett válasz – 2 pont, kísérlet a válaszadásra – 1 pont.

5 pont

4. Témához való igazodás (a szöveg információira való hivatkozás)

5 pont

A monológ követelményeinek betartása

5 pont

Logikus gondolatvezetés, szövegkohézió, nyelvi igényesség, helyesírás

5 pont

Megjegyzés: A feladatok sorrendjének betartása nem kötelező. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

III. TÉTEL

(30 pont)

a. A választott alkotás műfaji sajátosságai

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz *5 pont*

(pl. Móricz Zsigmond: *Barbárok*)

novella: epikus alkotás, rövid terjedelem, egy szálon kibontakozó cselekmény, korlátozott tér-és időszerkezet, kevés szereplő, csattanószerű zárlat; a novella balladaszerű vonásai: az írói közlés háttérbe szorul, kihagyás, sűrítettség, szaggatottság, elhallgatás, balladai homály,

tömörítés, drámaiság: a párbeszédes jelleg, mint a késleltetés eszköze, a tempóváltás, mint a feszültségkeltés eljárása; népmesei elem: a vándorútra induló asszony alakja, a mesei jelleg az elbeszélés módjában érvényesül: ismétlések, felsorolások stb.,

Arany János: *Ágnes asszony*

(lélektani) ballada: mindhárom műnemhez tartozó műfaj: epika: cselekmény, tér- és időszerkezet, szereplők, elbeszélő; líra: poétikai eszközök, érzelmkifejezés, refrén; dráma: párbeszéd, tragikus jelleg, vívódó hős; a bűn és bűnhődés sorsmotívum kibontakozása: tett és következmény viszonya; balladai homály: az első versszak: a tagadás, titkolózás utal a tett súlyosságára, szaggatottság, töredezettség stb.,

Katona József: *Bánk bán*

tragédia, konfliktusos dráma, nemzeti/történelmi dráma; tragédia: középpontjában egy konfliktus áll, egy tragikus hős, aki tragikus vétséget követ el, küzd, buknia kell, részvétet, katarzist vált ki, a dráma világában az értékvesztés felerősödik; a drámai szituáció szerint konfliktusos dráma: a konfliktus Bánk bán és Gertudis között alakul ki; nemzeti, történelmi dráma: hiteles történelmi forrásból ihletődik stb.)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

b. A szereplők viszonyrendszerének bemutatása

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Móricz Zsigmond: *Barbárok*

a főszereplő Bodri juhász, gyermeke, felesége, veres juhász, vizsgálóbíró, pandúrok; 1. Bodri juhász és családja közötti viszony: harmonikus házastársi viszony, jó apa-fiú kapcsolat, Bodri juhász becsületes ember, gondoskodik családjáról, a juhászok társadalmon kívüli élete, otthona a puszta, távol él a falutól, a közösségtől, nyáját terelgeti, fiát juhásznak nevezi, „hallgató ember”; felesége juhászgyermek, most juhászfeleség, ennek a világnak ismerője, ételt visz fiának, férjének, hiányuk/ eltűnésük miatt aggódik, kitartó, nem adja fel keresésüket, szereti családját, küzd azért, hogy a tettesek megbűnhődjenek; 2. Bodri juhász és a veres juhász: ellenséges viszonyban vannak, a veres juhász irigy, vágyik Bodri juhász vagyonára, a két juhász közös jelenete: szótlanság, érzékelhető feszültség, kíméletlen gyilkosság, apa és fiú kivégzése, brutalitás, érzéketlenség; 3. a veres juhász és a vizsgálóbíró: hierarchikus viszony, a bíró az igazságszolgáltatás képviselője, a veres juhász bűnös, számos bűncselekmény elkövetője, ezeket vállalja, de tagadja Bodri juhász és fia meggyilkolását, a bíró és a juhász vitája, állítás-tagadás váltakozása, a bíró bölcsessége: átlátja a helyzetet, megtöri a juhászt, vallomásra bírja; az őv jelentősége; a bíró ítélete: „*barbárok*”; a cím értelmezése: a kíméletlenség, érzéketlenség, mely az egész pusztai világra vonatkoztatható stb.,

Arany János: *Ágnes asszony*

szereplők: Ágnes asszony, a falubeliek, a hajdú, a bírák; 1. Ágnes asszony és a falubeliek (gyerekek, asszonyok): egyenrangúak, a gyerekek kíváncsiskodása, az asszonyok érdeklődő/gyanakvó viszonyulása érzékelhető; 2. Ágnes asszony és a hajdú: hierarchikus viszony, a hajdú felsőbbrendűsége, a törvény képviselője, végrehajtója; 3. Ágnes asszony és a bírák: hierarchikus viszony, a bírák előtt Ágnes asszony bűnősként jelenik meg, a bírák a büntetés meghozói/kimondói; idős, bölcs emberek, az ítélet meghozatala után átlátják a helyzetet, felismerik az asszony tébolyát, felszámolják a büntetés érvényességét stb.,

Katona József: *Bánk bán*

szerepkörök: Bánk köre, Gertrudis köre; Bánk köréhez tartozó szereplők: Melinda, Tiborc, Simon és Mihál bán, Petur bán; Gertrudis köréhez tartozó szereplők: Ottó, Biberach, Izidóra; 1. Bánk és Gertrudis viszonya: hierarchikus viszony, Bánk és Gertrudis konfliktusban állnak egymással, konfliktusuk kettős: politikai és magánéleti jellegű, Bánk a nemzet érdekét képviseli, Gertrudis a zsarnok hatalmat képviselő szereplő, 2. Bánk és Melinda viszonya: házastársak, harmonikus, kiegyensúlyozott házastársi kapcsolatban élnek, szerető család, közös gyerek, egymás tisztelete, egymás iránti elkötelezettség, 3. Bánk és Tiborc viszonya: hierarchikus viszony, Bánk nemes, Tiborc a parasztságot képviseli, kölcsönös tisztelet és elismerés jellemző viszonyukra, Bánk megbízza Tiborcban, rábízta feleségét, 4. Bánk és Petur bán viszonya: mindketten nemesek, a királyhoz hűségeselek, ellentétességük jellemükben rejlik: Bánk kimért, érzelmein/indulatain uralkodni tud, Petur szenvedélyes, indulatos, nem a békés megoldások híve, 5. Gertrudis és Ottó viszonya: mindketten merániaiak, testvérek, Ottó menedéket, oltalmat keres

testvérénél, Gertrudis manipulálja, befolyásolja Ottót, előírja cselekedeteit, 6. Biberach-Ottó viszonya: zsaroláson, fenyegetésen alapuló viszony, Biberach leszegényedett nemes, életmódját Ottó zsarolása által biztosítja, ironikus figura, Ottó kénytelen eleget tenni Biberach kéréseinek, elfogadja segítségét Melinda megalázásában, 7. a király alakja a klasszikus drámák szerepköréből építkezik, a hierarchia csúcsán áll, bölcsessége miatt köztiszteletnek örvend, hiteles, gyorsan átlátja a helyzetet, jól ismeri alattvalóit, királyként hoz ítéletet, nem magánemberként stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

c. A bűn és bűnhődés motívumának értelmezése

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Móricz Zsigmond: *Barbárok*)

a bűn és bűnhődés motívuma a veres juhász életében teljesedik ki; a bűn elkövetése: Bodri juhász, fia és a puli kíméletlen, kegyetlen, embertelen meggyilkolása, a veres juhász indítéka az irigység, Bodri juhász vagyonát szeretné megszerezni; az őv jelképes jelentése: a gazdagság, a jómód jelképe, a veres juhász könyörtelensége, az áldozatok eltemetése utáni lakoma, a juhász viselkedésére jellemző könyörtelenség, vadság; bűnhődés: a veres juhász tagadja a gyilkosságot, nem vállalja fel, elutasítja ezt a felelősséget, terheli lelkiismeretét; a őv szerepe a vallomásban: a babona, a tudatalatti szorongás, félelem kivetülése stb.,

Arany János: *Ágnes asszony*

a bűn és bűnhődés motívumára épül, témája a bűn hatása az emberi lélekre, a mű a bűnhődést állítja a középpontba, Ágnes örök munkára ítéli önmagát; a szerkezet jelentésképző szerepe: három fő pillér különíthető el: 1. a bűn elkövetése: a gyilkosság elkövetésének sejtetése, Ágnes titkolja, leplezi a tettet, a „véres” szó utal jelképes értelemben a gyilkosság elkövetésére; 2. a lepelmosás jelképes értelme, Ágnes leple fehér, tiszta, rögeszmés cselekedete érzékelteti tébolyát, örületét; 3. Ágnes állandósult, örökérvényű állapotát érzékelteti; büntetése az örület; a bírák ítélete elmarad, hiszen saját lelkiismerete bünteti meg Ágnes tette miatt stb.,

Katona József: *Bánk bán*

a bűn és bűnhődés motívuma Bánk bán sorsában bontakozik ki, Bánk kettős konfliktusa: döntése, királyhelyettesi feladatainak vállalása, felesége védelmének, magánéleti boldogságának háttérbe szorítása, értékrendjében Melinda és a haza egységet képez, tragikuma: szerepkonfliktus, szándék és következmény ellentéte, rá kell döbennie, hogy a törvényesség keretén belül lehetetlen a konfliktus megoldása; bűne: Gertrudis meggyilkolása, ezáltal saját értékrendjével ellentétesen kell cselekednie, a nyilvánosság kizárásával és törvénytelenül; Bánk tette elkövetése után magába roskad, elzárkózik, büntudata van, a király ítéletére várakozik; a dráma zárlatának jelentősége: II. Endre nem ítéli el, Bánk tragédiájának megértése, Bánk bűnhődése: Melinda halála, a sors büntetése, az élet értelmének örök elvesztése stb.,)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

d. A választott alkotás stílusjegyei

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Móricz Zsigmond: *Barbárok*)

a realista-naturalista irányzat jellegzetességei; realista jegyek: a helyszín, a pusztai világ, a társadalmon kívüli lét bemutatása, sivárság, kiüresedettség, embertelenség; típuszereplők: juhászok, a parasztság képviselői, a közösségtől elszigetelten élnek, szótlanok, ösztönemberek, a kommunikáció hiánya jellemző, a beszéd jelzés értékű, a nonverbális kommunikáció jelentősége: tekintet, gesztusok, a térköztartás jelentésképző szerepe: pl. Bodri juhász és kutyája kapcsolata; az elbeszélő távolságtartó; semleges hangnem jellemző, szükséztávolság az események bemutatásában, naturalista jegyek: ösztönszerűség a szereplők viselkedésében: pl. Bodri juhász megérzi a veszélyt, a botja után néz, Bodri juhász és a puli kapcsolata; a veres juhász tette, a gyilkosság kíméletlensége, a gyilkosság utáni lakoma, mint az embertelenség, érzéketlenség kifejezője; a kutyák ösztönös viselkedése stb.,

Arany János: *Ágnes asszony*

romantikus stílusjegyek: bűn és bűnhődés motívuma, örültség, mint léthelyzet bemutatása, ellentét: a falu, a közösség – Ágnes magánya; ellentét a motívumok között: a fehér, mint az

ártatlanság jelképe – a vér motívuma, mint a bűn, a gyilkosság jelképe; a balladai homály: titkok, utalások, szaggatottság, lélektaniség, a természet szerepe, a főszereplő zaklatottsága, titka, bűntudata, elbeszélői magatartás: szubjektivitás, részvétellel viszonyul a tragikus sorsú főszereplőhöz, a szenvedő ember képe bontakozik ki, felmentő együttérzés; népies motívumok a szókincsben stb.,

Katona József: *Bánk bán*

klasszikus-romantikus stílusjegyek; a klasszicizmus jegyei a szerkezetben: kiegyensúlyozott szerkezet, öt felvonás, a hármas egység elvének érvényesülése, a konfliktus fokozatos kibontakozása, tetőpont, majd a dráma végén minden konfliktus megoldódik; a romantika jegyei: téma: a nemzet sorsa, szabadsága, a nemzet értékrendje, ellentét: a szereplők, az értékrendek között; a főszereplő jelleme: tragikus hős, küzd, önmegértésre törekszik, vívódó hős, a szerelem és szabadság motívumának egybefonódása, végletes érzelmek, indulatok bemutatása, szenvedély stb.)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

Az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása, logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalomhasználat **5 pont**

Összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása 5 pont,

összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek részleges betartása 4 pont,

helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat 3 pont, helyenként töredezett gondolatmenet, *helytelen* fogalomhasználat 2 pont,

töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, *kísérlet a válaszadásra* 1 pont.

Helyesírás

5 pont

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.